

СТАРА СРПСКА КУЋА

Прављена да буде удобна и функционална, кућа нашег поднебља грађена је у складу са природом, географским положајем и расположивим материјалом у духу са временом – прошлим и садашњим

Породична кућа двојице браће у селу Брђани

Под својим кровом

Србија!
— По чему знаш?

Видиш, оно је српска кућа, направљена у духу архитектуре овог поднебља, са кровом на четири воде, широком стрехом и тремом — по томе се препознаје земља Србија, баш као што Бретању у Француској карактеришу беле куће црних кровова...

У ту кућу је уткано вековно искуство, мудрост и осмишљеност народних немара, тако да су некада давно направљене са две просторије: „кућа“ у којој је била ватра (огњиште) и соба, са тремом или без њега, отуда и пословица „Куће, колико те може покрити, а баште, колико ти око види“.

Свесни да је вештина градње станишта услов да се одоли свакојаким искушењима, градитељи ништа нису препустили случају. Упућени у живот и његове законитости, климатске људи поднебља и географски положај, водили су рачуна да станиште граде од материјала у складу са природним окружењем, да буду у заветрини, на сунчаној страни, близу воде... Тако су настајале куће одређеног поднебља: шумадинке, косовке, златборке, мачванке, ерделке,

моравке, како их је по распрострањености делио Јован Цвијић, препознатљиве и по мајсторима што су их правили, као осачанске, пиротанке, црнотравке.

Творевина са душом

„Нигде наш човек није више и дубље уградио своју душу као у здањима намењеним свом живљењу. Нигде, као овде, наши преци нису потврдили свој идентитет нити су било којом творевином исказали толико љубави

и заноса“, записао је Радомир Станић у књизи „Старе српске куће као градитељски подстицај“. То се може видети и из Рјечника Вука Караџића у којем је о народном градитељству записано 220 речи, за типове зграда је забележено: колиба, савијача, кухача, савардак, стрница, огњарица, кровинача, лубњача, изба, клијет, вајат...

Често се неправедно те старе куће повезују са сиромаштвом, што „не држи воду“. Градећи се-

би кров над главом, људи су се трудили да га прилагоде својим потребама да буде што удобнији и функционалнији, отуда и изрека „своја кућица своја слободица“ али и клетва „кућа ти се кућерином звала“. Нису им биле потребне собе и спратови ради престижа, али су и те како имали културу становања. Пример за то су долапи (уграђени плакери се приписују Швеђанима и Енглецима). Максимално хумано прилагођавајући унутрашњост куће животним потребама, успели су да успоставе чудесну хармонију између грађевине и природе, и то није све. Мислили су наши прадедови и на одмор и уживање после напорног посла у пољу, градећи себи посебне објекте које су називали чардаци и коначи.

Своја слободица...

„Кућа брани од свеколиких искушења. Од тога колико се човек осећа задовољним и срећним у просторијама своје куће, у којој проводи највећи део живота, зависи његов допринос друштву. То знају сви који имају свој кров над главом као и даровити и вешти градитељи“. Знају ли? Ако знају, откуд толике „Ка-

ПОЛИТИКЈА

Једна од најлепших кућа у Лепосавићу на Косову и Метохији

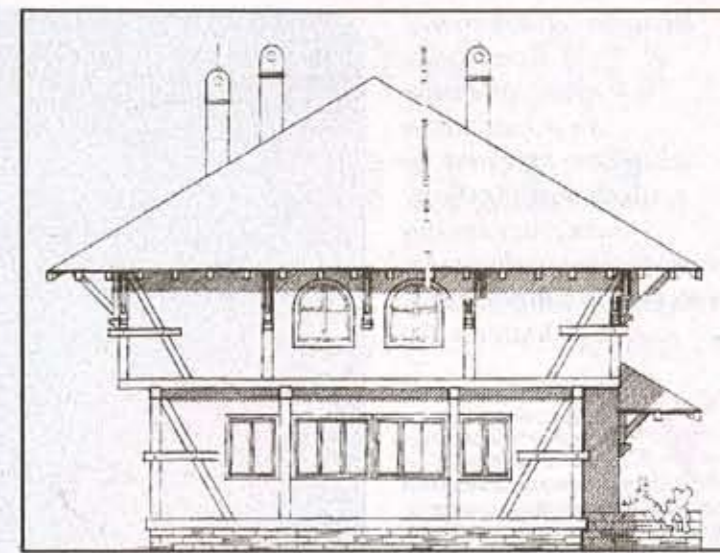
Будућа кафана у селу Луњевица

луђерице“ широм земље Србије? „Градња ни умна ни разумна“, по којој се не може закључити ни ко смо ни одакле смо. Старе куће не збуњују, јер су препознатљиве по области у којој су настале. У њој је све јасно, доследно, јер је настала као тековина огромног искуства, вековне мудрости, искушења, кроз које је наш човек пролазио у борби за сопствено очување.

На сву срећу, дух старог градитељства није сасвим ишчиљено, подржан тимовима пројектаната који се боре за градњу аутентичних српских кућа које и визуелно и ликовно стварају осећај препознатљиве архитектуре нашег поднебља.

— Неспоразум је у томе што неки не схватају нашу идеју да правимо куће по узору на искуство старих градитеља, од материјала који су издржали пробу времена, на одабраним локацијама — објашњава инж. Славољуб Закић из Пројектног центра „Логистика“. — То су куће примене потребама данашњег човека, са гаражама за аутомобиле, опремљене централним грејањем, купатилом, светлим пространим собама, али и тремови

ПОЛИТИКЈА

Пројекат за наставно-научну базу Шумарског факултета из Београда у Краљеву

ка, све је више грађана, али и државних институција који би да праве али и да преправљају куће да би биле што аутентичније. Тим стручњака, окупљен око професора архитектуре Божидара Петровића у Пројектном центру „Логистика“, који имају искуства у овом послу, највише радује одлука Дирекције за обнову Колубарског краја и надлежних служби, да многе куће страдале у земљотресу буду обновљене у складу са карактеристикама нашег поднебља. До сада су у општини Љиг изграђене четири школе и више од 50 кућа на основу пројекта три типа кућа. У плану је неколико пијаца и других јавних објеката.

Буде ли по замисли овог пројектантског тима и наставни центар Шумарског факултета из Београда у Краљеву, као и

улазна капија у Бању Врујци, са неколико воденица и локала око базена, биће враћени у духу наше градитељске традиције.

Можда ће и код нас почети да дувају неки други ветрови, па ће мо попут других (цивилованих) земаља почети са више поштовања да се односимо према културном наслеђу, а архитектура то јесте. Један од примера како то други раде јесте и енглеска амбасада у Београду направљена у стилу старе енглеске куће, препознатљива и без натписа, као и прописи у многим земаљама шта се и како сме градити.

Једно је сигурно: сви ти објекти, ма како грађени, остају као сведоци нашег времена и нашег живљења, али и као сведоци наших духовних потреба, способности и снага. **Славица Бериф**

ВАЖНИ ДАТУМИ У ПРАВОСЛАВНОМ КАЛЕНДАРУ

19. септембар: Чудо Светог Архангела Михаила
Арханђел Михаил један је од осморице анђела чија су имена позната. Као одважни ратник и борац нарочито је поштован код Срба. Светкује се као крсно име 21. новембра, када црква слави све анђеле, али и 19. септембра као заветни дан.

Овај празник наш народ назива Ранђел Други или Ранђелица, а црква тога дана заправо прославља чудо Светог Архангела Михаила које се догодило у Хони, месту у Фригији, чију је цркву спасао од разрушења, и то пред незнабошцима скренувши воду која је требало да је потопи.

21. септембар: Мала Госпојина
Празник рођења Богородице, који пада на овај дан, у народу се назива Мала Госпојина или Мала Богородица.

По предању, рођење Богородице није обичан догађај, јер је било од пророка предсказано, да ће се она, као будућа мајка Спаситеља, родити у одређено време. У житијима светих стоји да њени родитељи Јоаким и Ана нису имали деце, због чега су веома туговали, тим пре што се у Јудеји бездетство сматрало срамотом. Када су после открочења Анђела Божјег добили кћер дали су јој име Марија, што на јеврејском језику значи: владарка, најзвишенија, али се томе додају и друга значења: важна, красна, нада, дар, просветитељица...

Овај празник, установљен у 5. веку, нарочито су у прошлости празновале жене.

22. септембар: Свети Јоаким и Ана
Јоаким, потомак цара Давида, и његова супруга Ана, такође знаменитог порекла, родитељи су Деве Марије, који су дуго живели без деце. Потомство су добили тек у позним годинама. Живели су тихо и богоугодно, и од свих прихода својих само су једну трећину употребљавали за себе, другу су давали сиромасима, а трећу су жртвовали храму.

Свети Јоаким поживео је на земљи 80, а Ана 79 година пре него се представише Господу. Спомен на свете прародитеље црква чини на овај дан.

А. Х.

u duhu

NARODNOG GRADITELJSTVA

Kuća koju vam predstavljamo nalazi se u Smederevu a od okolnog ambijenta izdvaja je to što je sagrađena u duhu srpskog, narodnog graditeljstva

PER ASPERA ...

Gradnju ove lepe kuće, koja prolaznicima pada u oči, prati zanimljiva priča. Naime, njen vlasnik i investitor, Spasoje, i njen projektant, arhitekt Božo Petrović, nisu se poznavali i dovedeni su u vezu spletom neobičnih, na kraju se i ispostavilo, ipak srećnih okolnosti. Vlasnik je na lepom i uzvišenom mestu, a na raskršnici dveju ulica, po veoma povoljnoj ceni kupio plac za gradnju porodične kuće. Tek kasnije Spasoje je spoznao tajnu zbog čega je jeftino platio zemljište, odnosno shvatio "zamku" u koju je upao.

Na placu je postojala manja, stara, ruinirana i neugledna zgrada, sagrađena još u prošlom veku. Tek posle kupovine placa ispostavilo se da je ta zgrada pod zaštitom Zavoda za zaštitu spomenika, kao "najstariji stambeni objekat u Smederevu, te da se na placu ne može ništa graditi što bi dovelo

Kuća u Smederevu (pored nje se vidi stara kuća, koja je pod zaštitom Zavoda za zaštitu spomenika i vodi se kao najstariji objekat u Smederevu)

u pitanje postojanje te kućice, za koju je novi vlasnik tada izjavio da "ničemu ne služi i da od nje nema nikakve vajde".

Tad započinje Spasojev hod kroz institucije, što zapravo znači balkanski "hod po mukama". Iz opštine ga upućuju u urbanističku službu, iz urbanističke službe u Zavod za zaštitu spomenika, gde nemaju razumevanja za njegove planove i potrebe. Posle mnogo natezanja i obijanja pragova dobio je saglasnost da može izgraditi porodičnu kuću koja bi svojom arhitekturom, likom i oblikom bila u skladu sa postojećom zgradom, ne narušavajući ambijent, postojeće zelenilo i atmosferu. Uz saglasnost, Spasoje u Zavodu dobija i ništa manje značajan savet da mu u svemu tome može najbolje pomoći arhitekt Božo Petrović.

... AD ASTRA

Arhitekt Petrović kaže da se dobro seća dana kada se u njegovoj kući pojavio Spasoje, izneo svu svoju muku, ali i svoje potrebe i viđenje kako bi

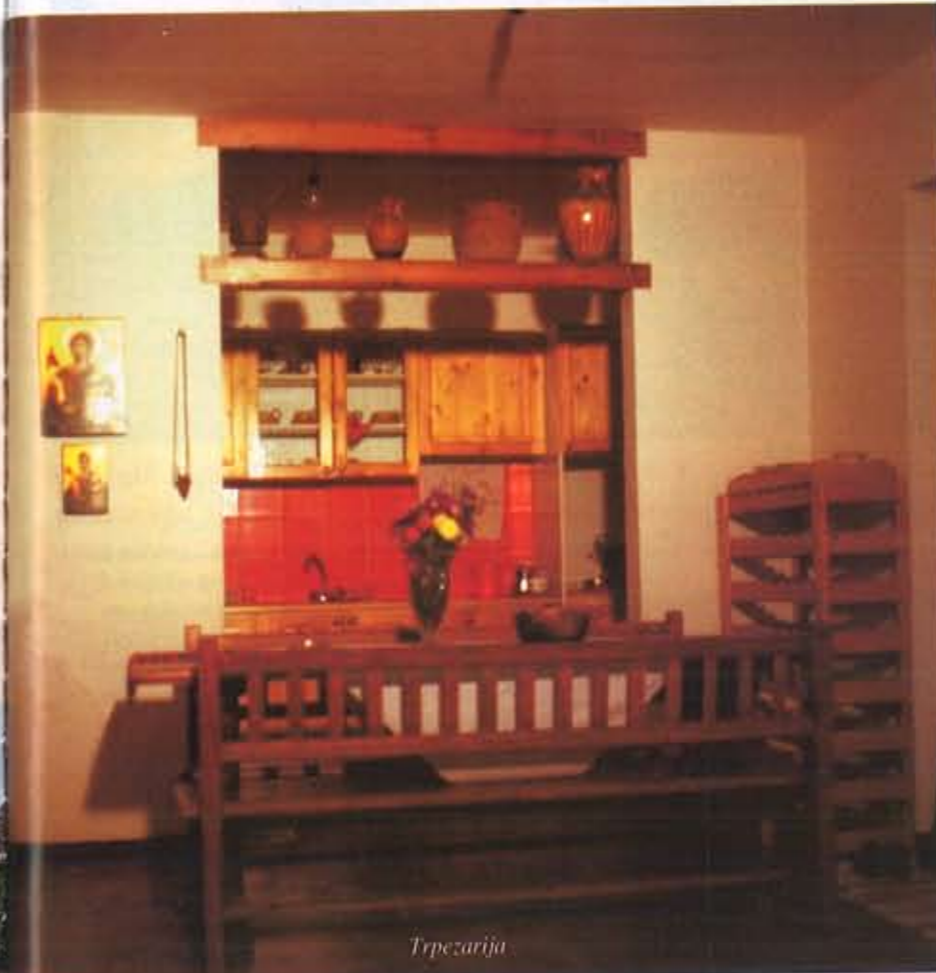

Stepenište koje vodi u potkrovlje i stara sprska peć

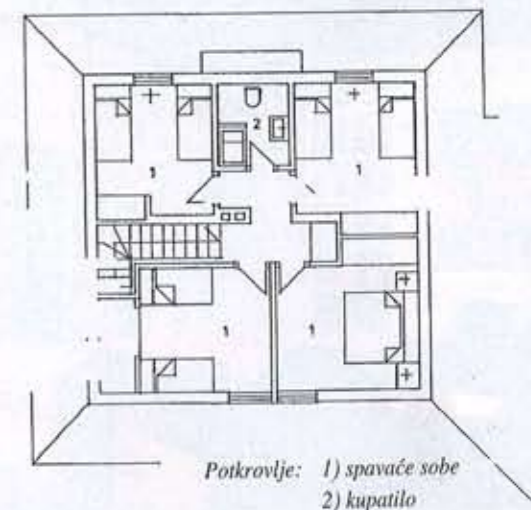
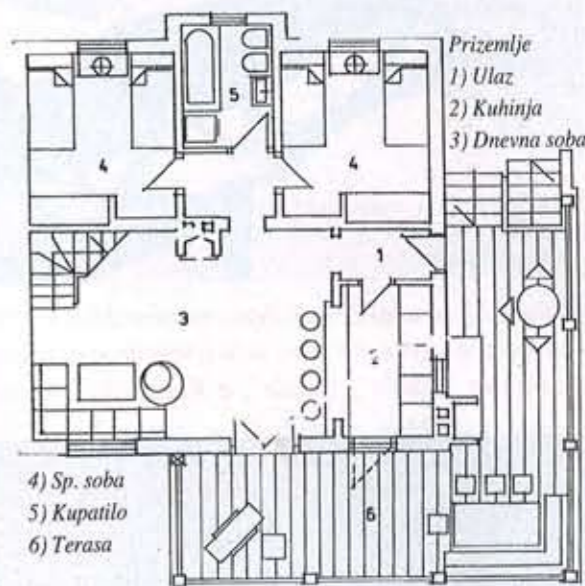
dnevnoj sobi, iz koje se preko jednog antrea pristupa spavaćim sobama i kupatilu. Ovim malim pret-prostorom (antream) odvojen je dnevni od noćnog boravka u kući. Iz dnevne sobe se stepeništem stiže u potkrovlje, gde su smeštene četiri spavaće sobe i kupatilo.

Arhitekt Petrović, javnosti poznat kao čovek koji je mnogo učinio na zaštiti tradicije i obnovi narodnog graditeljstva, ističe da je pri realizaciji dosledno sproveden projekat bez izmena i dopuna: "Objekte pri realizaciji redovno obilazim - da bi se plan tačno sprovodio i da, ako bi dolazilo do nužnih izmena, to uvek bude pod mojim nadzorom i uvidom. Međutim, pri gradnji ove kuće to nije bio slučaj, jer se Spasoje nije javljao. Strepeo sam za objekat i jednog momenta, tako reći, digao ruke od njega. Tek pre dve godine otišao sam u Smederevo i, na moje prijatno iznenađenje, kuća je izvedena onako kako se to projektom težilo. Vlasnik je na najbolji način sproveo sve ono što se planom predložavalo i učinio sve da objekat bude što bolji. Još veću prijatnost doživeo sam u samoj kući u kojoj je vlasnikova supruga, inače advokat, na najbolji način i sa puno ukusa i mere opremila i uredila sve prostore.

Slobodan Erić
Foto: Miki Durašinović

Trpezarija

kuća trebalo da izgleda. Pošto su usaglasili želje i mogućnosti, Božo Petrović je izradio glavni projekat.

Rešenje se sastoji, što se vidi iz priloga, od suterena, prizemlja i potkrovlja. Pošto je plac na uglu dveju ulica, čija je denivelacija na prilazima parceli skoro dva metra, te je kota poda suterena prema nižoj ulici skoro na koti trotoara ulice (odnosno dvorište, jer je objekat uvučen od ulice), programom prema toj ulici u suterenu predviđen je i lokal pored garaže, kotlarnica i podrum.

U prizemlju je veliki trem, sa koga je ulaz u stambeni deo, ali je povezan i sa dnevnim boravkom. Odmah iza ulaza je kuhinja i dnevni boravak. Kuhinja je otvorena prema